

ต้นฉบับบรรยาย ส่งให้ ม. ราชภัฏร้อยเอ็ด | มี 8 หน้า | 22 กันยายน 2558

มาจากไหน? คนไทย กับ คนร้อยเอ็ด

สุจิตต์ วงษ์เทศ

www.sujitwongthes.com

คนไทยไม่ได้อพยพมาจากไหน? แต่คนไทยอยู่ที่นี้ ที่อุษาคเนย์ เป็นเครือญาติชาติพันธุ์ร่วมกับคนอุษาคเนย์

แต่ในดินแดนไทยเหนือจรดใต้มีภูมิประเทศต่างกัน, คนหลายเผ่าพันธุ์มีที่มาต่างกัน ดังนั้นที่มาของคนแต่ละกลุ่มต้องขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ด้วย จะเหมารวมไม่ได้

เช่น คนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเป็นมาต่างจากคนนครศรีธรรมราช และต่างจากคนอื่น ๆ ที่อยู่เหนือขึ้นไป ในภาคกลาง, ภาคเหนือ, ภาคอีสาน

คนร้อยเอ็ด ก็มีความเป็นมาต่างจากคนนครราชสีมา, คนแม่ฮ่องสอน เป็นต้น
ไทย มี 2 อย่าง ได้แก่ ภาษาไทย และ คนไทย

ภาษาไทย

ภาษาไทยมีรากเหง้าเก่าสุด ราว 3,000 ปีมาแล้ว อยู่ที่มณฑลกวางสี ภาคใต้ของจีน (ติดเวียดนาม)

คนพูดภาษาไทยเหล่านี้ไม่เรียกตัวเองว่าคนไทย แต่เคลื่อนไหวไปตามเส้นทางการค้าดินแดนภายใน 2 สาย ได้แก่

(1) เส้นตะวันตก ถึงลุ่มน้ำสาละวิน ออกเสียง ท เป็น ต และ พ เป็น ป

(2) เส้นตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านลุ่มน้ำเจ้าพระยา ถึงคาบสมุทรภาคใต้ของไทย ออกเสียงตรง ท เป็น ท และ พ เป็น พ

ภาษาไทยเป็นภาษากลางทางการค้าดินแดนภายใน [ขณะที่ภาษามลายู เป็นภาษากลางทางการค้าทางทะเล และกลุ่มหมู่เกาะของอุษาคเนย์] เคลื่อนไหวโยกย้ายเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางการค้า

โดยเจ้าของภาษา (คือคนพูดภาษาไทยเก่าสุด) ไม่จำเป็นต้องไปด้วย หรือจะไปก็ได้ ไม่ผูกมัด เช่น คนทั่วโลกพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง โดยที่ชาวอังกฤษไม่ได้อพยพไปอยู่ทั่วโลก

คนพูดภาษาไทยในกวางสี ยังมีสืบเชื้อสายจนปัจจุบัน รวมแล้วมากกว่า 10 ล้านคน แต่ไม่เรียกตัวเองว่า คนไทย

คนไทย

คนไทย เป็นลูกผสมร้อยพ่อพันแม่ จากคนทุกเผ่าพันธุ์ในอุษาคเนย์ และอาจมีจากที่อื่นด้วย เช่น แวก (พราหมณ์ และ อิสลาม), จีน, ฝรั่งเศส

เชื้อชาติบริสุทธิ์ไม่มีจริงในโลก ดังนั้น **คนไทยแท้ไม่เคยมี**

ไทย เป็นชื่อทางวัฒนธรรม เพิ่งสมมติเรียกตัวเองพร้อมมีอักษรไทยในรัฐอยุธยา-ละโว้ ราวหลัง พ.ศ. 1700 บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ภาคกลางตอนล่าง

ก่อน พ.ศ. 1700 ไม่พบหลักฐานว่ามีคนเรียกตัวเองว่า คนไทย แม้แต่ในศิลาจารึกก็ไม่มี

คำว่า ไทย มีรากจาก ไท, ไต แปลว่า ชาว, คน (เช่น ไทบ้าน แปลว่า ชาวบ้าน, คนบ้าน) มีใช้ในหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มมอญ-เขมร ก็มีคำว่า ไท, ไต

สมัยแรก คนไทยและวัฒนธรรมไทย มีพื้นที่ (โดยประมาณ) จำกัดอยู่เฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยา ภาคกลาง เท่านั้น ดังนี้

เหนือสุด จ. อุตรดิตถ์ เหนือขึ้นไปอีกเป็นลาวล้านนา

ใต้สุด จ. เพชรบุรี ใต้ลงไปอีกเป็นแขกมลายู

ตะวันตก จ. สุพรรณบุรี ถัดไปเป็นมอญ, ละว้า, กะเหรี่ยง

ตะวันออก จ. สระแก้ว ถัดไปเป็นเขมร

ตะวันออกเฉียงเหนือ จ. สระบุรี พันขึ้นไปที่ราบสูงเป็นลาว และโคราช

วัฒนธรรมไทย หรือความเป็นไทย จึงเป็นแบบลุ่มน้ำเจ้าพระยา ภาคกลาง เท่านั้น แบบอื่นเรียกพื้นเมือง คือไม่ไทย

สมัยหลัง ถูกบังคับให้เป็นคนไทยทั้งประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 เมื่อเปลี่ยนชื่อประเทศสยาม เป็นประเทศไทย

วัฒนธรรมไทย ก็ถูกควบคุมเคร่งครัดให้เป็นแบบภาคกลาง

กว่าจะเป็นคนไทย

ไทย หรือ คนไทย แรกมีขึ้นราวหลัง พ.ศ. 1700 บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา ภาคกลางตอนล่าง ก่อนหน้านั้นไม่เรียกตัวเองว่า ไทย, คนไทย

กว่าจะเป็นคนไทย มีพัฒนาการหลายพันปี ดังนี้

1. คนพูดภาษาไทยจำนวนมาก (ยังไม่เรียกตัวเองว่า คนไทย) มีหลักแหล่งอยู่ดินแดนใน หุบเขาทางเหนือๆ ขึ้นไป ได้แก่ ภาคเหนือของพม่า, ไทย, ลาว, เวียดนาม (และภาคใต้ของจีน ซึ่งแต่เดิมไม่ใช่ของจีน)

บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา ภาคกลาง เป็นหลักแหล่งของคนหลายเผ่าพันธุ์ แต่หนาแน่นด้วย ตระกูลมอญ-เขมร ฯลฯ

2. คนพูดภาษาไทยและพูดภาษาอื่น มีความเคลื่อนไหวทยอยโยกย้ายไปมา จากดินแดนในหุบเขาทางตะวันออก (ของลุ่มน้ำโขง) ลงสู่ที่ราบลุ่มน้ำต่างๆ ตั้งแต่ราว 2,500 ปีมาแล้ว

เพราะบริเวณลุ่มน้ำโขงมีโลหะสำคัญ คือทองแดง ฯลฯ และบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีเส้นทางติดต่ออ่าวไทยและทะเลอันดามัน เอื้อต่อการค้าทางทะเล

3. ภาษาไทยเป็นภาษากลางทางการค้า บนเส้นทางการค้าดินแดนภายใน ผลักดันให้มีคนไทย

ราวหลัง พ.ศ. 1500 ดึงดูดคนพูดภาษาไทยที่อยู่หุบเขาภายใน โยกย้ายทรัพยากรเป็นสินค้า ลงมาให้รัฐชายฝั่ง เช่น อโยธยา-ละโว้, สุพรรณภูมิ ฯลฯ แล้วตั้งหลักแหล่งอยู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปะปนผสมผสานทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์กับพวกมอญ-เขมร (ที่อยู่มาก่อน)

ราวหลัง พ.ศ. 1700 สมมุติชื่อเรียกตัวเองว่า คนไทย เมื่อมีอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองมากกว่าเดิม แล้วใช้อักษรเขมร (เขียนภาษาไทย) กระทั่งมีวิวัฒนาการเป็นอักษรไทย

ลุ่มน้ำโขง ลงลุ่มเจ้าพระยา

ยุคอยุธยา ราวเรือน พ.ศ. 2000 คนไทยกลุ่มหนึ่งในกรุงศรีอยุธยา บอกคนอื่นว่าพวกตนเป็น ไทยน้อย

สอดคล้องกับหลักฐานประวัติศาสตร์โบราณคดีและมานุษยวิทยา รวมทั้งตำนานนิทานเรื่อง ชุมบรัม ว่าเชื้อสายแทนจากเมืองแทน (เวียดนาม) และเมืองหลวงพระบาง (ลาว) โยกย้ายมาตั้งหลักแหล่งบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ไทยน้อย หมายถึง คนในวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่บริเวณลุ่มน้ำโขงไปทางทิศตะวันออกถึงเวียดนาม

[คู่กันกับ ไทยใหญ่ หมายถึง คนในวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่บริเวณลุ่มน้ำสาละวินไปทางทิศตะวันตก ในพม่า (สาละวิน เป็นภาษาพม่า ส่วนไทย-ลาว เรียก แม่น้ำคง หรือ น้ำแม่คง)]

คนร้อยเอ็ด มาจากไหน?

ร้อยเอ็ด มีความเป็นมาทั้งของผู้คนและของดินแดน แยกไม่ได้จากประวัติศาสตร์ภูมิภาคอุษาคเนย์ หรือ อาเซียน

ที่บริเวณผืนแผ่นดินใหญ่มีชื่อเรียกเก่าแก่มาแต่ยุคดึกดำบรรพ์ว่า สุวรรณภูมิ ทั้งนี้ เพราะร้อยเอ็ดเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำโขง-ชี-มูล ทางภาคอีสาน หรือ ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

และประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาทั้งของผู้คน และของดินแดน เป็นส่วนหนึ่งของสุวรรณภูมิในอุษาคเนย์ อย่างแยกออกจากกันไม่ได้

คนร้อยเอ็ด ไม่ได้มาจากไหน? อยู่ที่นี้ ที่สุวรรณภูมิในอุษาคเนย์

ประกอบด้วยการประสมประสานเผ่าพันธุ์ของคน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนดั้งเดิมของลุ่มน้ำโขง ชี มูล กับกลุ่มคนโยกย้ายจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง

1. กลุ่มคนดั้งเดิมกลุ่มน้ำโขง ซี มูล ก่อน พ.ศ. 2000

จำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ เรียก “ตระกูลภาษา” ได้ราว 5 ตระกูล ดังนี้

1. **ตระกูลมอญ-เขมร หรือออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic Language family)** ได้แก่ พวกมอญ, เขมร, ลัวะ, ละว้า และบรรดากลุ่มที่คนอื่น ๆ เรียกอย่างดูถูกว่า ซ่า, ส่วย, ม้อย, ฯลฯ แยกเป็นภาษาหลักและภาษาถิ่นย่อยๆ อีกมาก

2. **ตระกูลชวา-มลายู หรือออสโตรเนเซียน หรือมาลาโยโพลินีเซียน (Austronesian or Malayo-Polynesian Language family)** ได้แก่ พวกชวาและหมู่เกาะอินโดนีเซีย, มลายู, จาม, ฯลฯ รวมทั้งมอเก็นหรือชาวเลและเงาะ มีหลักแหล่งตามชายฝั่งและหมู่เกาะทางตอนใต้ของอุษาคเนย์

3. **ตระกูลไทย-ลาว (Tai-Lao Language family)** เช่น ไทย, ลาว, จ้วง, หลี, อาหม, ฯลฯ มีหลักแหล่งทั้งหุบเขา และทุ่งราบบนผืนแผ่นดินใหญ่ของอุษาคเนย์ บริเวณตะวันออก-ตะวันตกสองฝั่งโขง

4. **ตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Language family)** เช่น กะเหรี่ยง, อาข่า (อีก้อ), ปะดอง, ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีพวกพม่า-ทิเบตด้วย

5. **ตระกูลม้ง-เมี่ยน หรือแม้ว-เย้า (Mien or Miao-Yao Language family)** เช่น ม้ง (แม้ว), เมี่ยน (เย้า) มีหลักแหล่งอยู่บนดอยสูงทางตอนเหนือของผืนแผ่นดินใหญ่อุษาคเนย์

คนทั้ง 5 ตระกูลนี้อาจเรียกชื่อย่อยต่างจากนี้ได้ แต่ทั้งหมดล้วนเป็น “เครือญาติ” ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น เครือญาติชาติพันธุ์, เครือญาติชาติภาษา เป็นต้น

ตั้งนิทานกำเนิดมนุษย์จากน้ำเต้าปุ้นมีคน 5 จำพวก ล้วนเป็นบรรพชนคนสุวรรณภูมิ รวมถึงคนร้อยเอ็ดด้วย

2. กลุ่มคนโยกย้ายจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง หลัง พ.ศ. 2000

หลัง พ.ศ. 2000 ร้อยเอ็ด และโขง-ชี-มูล มีพวกลาวจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง โยกย้ายหนีความขัดแย้งทางการเมืองมาตั้งหลักแหล่งในอีสาน และบริเวณร้อยเอ็ดที่มีคนตั้งเดิมอยู่ จึงผสมผสานกัน แล้วก่อบ้านสร้างเมืองขึ้นใหม่ลงบริเวณบ้านเมืองเก่า

ครั้งนั้นทำให้รัฐลาวแยกเป็น 3 พวก คือ (1) หลวงพระบาง เป็นลาวเหนือ (2) เวียงจันทน์ เป็นลาวกลาง (3) จำปาสัก เป็นลาวใต้

อำนาจของเวียงจันทน์ขยายถึงบริเวณลุ่มน้ำชี แล้วรวมหมดเมืองร้อยเอ็ด

หลัง พ.ศ. 2300 แรกตั้งชื่อเมืองร้อยเอ็ดบนพื้นที่เก่า เพราะมีผู้คนพลไพร่เดือดร้อนจากความขัดแย้งทางการเมืองในเวียงจันทน์ เลยพากันหนีข้ามแม่น้ำโขงมาหาหลักแหล่งใหม่

คนกลุ่มหนึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ “บ้านกุ่ม”

(กุ่ม เป็นชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่งอยู่ตามริมน้ำ มีใบใช้ดองกินได้ คนลาวเรียก ส้มผักกุ่ม, แล้วยังเป็นชื่อปลามีเกล็ดชนิดหนึ่ง คล้ายปลาตะเพียน แต่ขนาดเล็กกว่า เรียก ปลา กุ่ม) อันเป็นที่ตั้งเมืองเก่าชื่อว่า เมืองสาเกต หรือเมืองร้อยเอ็ดประตู

ครั้น พ.ศ. 2318 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็โปรดให้ยกบ้านกุ่มขึ้นเป็นเมือง ชื่อตามเดิมว่า เมืองร้อยเอ็ด

ร้อยเอ็ด มีนามเต็มในตำนานว่า “เมืองร้อยเอ็ดประตู”

หมายถึง เมืองที่อำนาจทางการเมืองและการค้า แผ่ขยายกว้างไกลออกไปทุกสารทิศ เสมือนมีร้อยเอ็ดประตูเมือง ประตูจกรุงทวารวดีในมหากาพย์ของอินเดีย

[ทวารวดี แปลว่าช่องทาง (ประตู) เข้าออก เพื่อให้หมายถึงเมืองท่า ที่มีกิจกรรมติดต่อ (ค้าขาย) สะดวกสบาย อุดมสมบูรณ์ (เป็นชื่อเมืองของพระกฤษณะในมหากาพย์)]